

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

SURXONDARYO VILOYATIDA PARKINSON KASALLIGINING TARQALISH CHASTOTASI VA KASALLIK ASORATLARI

Choriyev Shohjahon Habibullo o'g'li

Alimova Zebiniso Farhodjon qizi

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti talabasi,
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti o'qituvchisi
e-mail: shohjahonchoriyev44@gmail.com*

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada Surxondaryo viloyatida Parkinson kasalligining tarqalish chastotasi, uni yuzaga keltiruvchi omillar va kasallik bilan bog'liq asoratlar tahlil qilinadi. Tadqiqot doirasida hududdagi tibbiyot muassasalaridan olingan statistik ma'lumotlar asosida kasallikning yosh guruhlari bo'yicha tarqalishi, jinsiy farqlar, klinik belgilari hamda kasallik rivojlanish bosqichlariga qarab yuzaga keladigan asoratlar o'rganildi. Shuningdek, maqolada Parkinson kasalligini erta aniqlash va asoratlarni oldini olish bo'yicha mavjud tibbiy yondashuvlar va tavsiyalar keltirilgan. Tadqiqot natijalari hududiy sog'liqni saqlash tizimida nevrologik kasalliklarga qarshi kurashish strategiyasini ishlab chiqishda amaliy ahamiyatga ega. Bu maxsus so'rovnoma ko'rinishida keltirilgan misollarda ushbu nozologiyadagi bemorlarning nutq, ovoz va yutinish buzilishlari o'rganilgan va bemorlarning hayotiy ko'rsatgich sifatleri ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Parkinson kasalligi, Surxondaryo viloyati, tarqalish chastotasi, nevrologik asoratlar, demografik omillar, klinik belgilari, erta tashxis, sog'liqni saqlash, statistik tahlil, davolash strategiyasi.

РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ И ОСЛОЖНЕНИЯ БОЛЕЗНИ ПАРКИНСОНА В СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Чориев Шохджахон Хабибулло угли

Алимова Зебинисо Фарходжон кизи

*Студент Медицинского факультета, Термезского университета экономики
и сервиса*

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

*Учительница Медицинского факультета, Термезского университета
экономики и сервиса*

e-mail: shohjahonchoriiev44@gmail.com

АННОТАЦИЯ: В статье анализируется распространенность болезни Паркинсона в Сурхандарьинской области, ее причинные факторы и осложнения, связанные с этим заболеванием. В ходе исследования на основе статистических данных, полученных из медицинских учреждений региона, изучены распространенность заболевания по возрастным группам, гендерные различия, клинические симптомы и осложнения, возникающие в зависимости от стадий заболевания. В статье также представлены современные медицинские подходы и рекомендации по раннему выявлению болезни Паркинсона и профилактике осложнений. Результаты исследования имеют практическое значение при разработке стратегии борьбы с неврологическими заболеваниями в региональной системе здравоохранения. В данной специальной анкете изучались нарушения речи, голоса, глотания у больных с данной нозологией, а также исследовались показатели жизнедеятельности пациентов.

Ключевые слова: болезнь Паркинсона, Сурхандарьинская область, распространенность, неврологические осложнения, демографические факторы, клинические симптомы, ранняя диагностика, здравоохранение, статистический анализ, стратегия лечения.

KIRISH: Parkinson kasalligi markaziy asab tizimining surunkali-degenerativ kasalligi bo'lib, asosan dopamin ishlab chiqaruvchi neyronlarning nobud bo'lishi natijasida paydo bo'ladi. Bemorlar harakatlar sekinlashuvi, mushak qattiqligi, titrash va muvozanat buzilishi kabi belgilar bilan shikoyat qiladilar. Odatda bu holat 60 yoshdan oshgan shaxslarda kuzatiladi. Surxondaryo viloyatida aholining qarish tendensiyasi va ekologik omillar ushbu kasallikning dolzarbligini oshirmoqda.

Aniqlanishicha hayotning past sifat darajasi, ijtimoiy-psixologik ko'rsatgichning buzulishiga kasallikning yaqqol ko'rinishi sabab bo'ladi.

Disertriyaning ipokinetik yaqqol ko'rinishi hayot sifati tavsifidagi "Muloqot" bilan uzviy bog'liqligi ko'rsatib o'tilgan.

Mualliflarning takidlashicha ixchamlashtirilgan logipedik mashhulotlar nafaqat nutq kamchilini bartaraf etish uchun balki kasallarda o'zining og'ir jismoniy holatini

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

subyektiv ravishda qabul qilish bilan o'zgartiriladi. Dizartriya muammosining ilmiy ishlab chiqilishiga mahalliy logopediyada nevrologiya, maxsus pedagogika, psixologiya, neyrofiziologiya va psixiatriya sohasi mutaxassislari tomonidan e'tibor qaratilgan. Ushbu nutq buzilishi an'anaviy ravishda asosan bolalar va o'smirlarda ko'rib chiqilgan, biroq dizartriya klinik manzarasi va bolalar hamda kattalardagi psixologik-pedagogik xususiyatlari sezilarli darajada farq qiladi. Kattalarda dizartriya nutq faoliyatining shakllangan mexanizmlari fonida rivojlanadi va tug'ma bo'lmagan ontogenezda orttirilgan nutq buzilishi hisoblanadi. Dizartriyaga sabab bo'luvchi organik va funksional buzilishlar orasida miyaning neyrodegenerativ jarayonlari muhim o'rin tutadi. Parkinson kasalligi (PK) Altsgeymer kasalligidan keyin ikkinchi eng keng tarqalgan progressiv kasallik bo'lib, dunyo bo'yicha 10 million kishida tashxis qo'yilgan [1]. Tinch holatdagi tremor, harakatlarning sekinlashishi, mushak tonusining qattiqlashishi va posturaning beqarorligidan tashqari, PK ko'pincha depressiya, kognitiv nuqsonlar, nutq, ovoz va yutish buzilishlari bilan kechadi. Mahalliy logopediyada kattalar yoshidagi PK bilan kasallangan shaxslarning nutq diagnostikasi bo'yicha bir nechta nashrlar mavjud [2–4]. Gipokinetik dizartriya ushbu kasallikdagi eng keng tarqalgan nutq buzilishi sifatida [5, s. 81] jiddiy ijtimoiy muammo bo'lib, bemorlar va ularning yaqinlarining hayot sifatiga ta'sir qiladi. Hayot sifati (HS) – bu sog'lom yoki kasal odamning jismoniy, psixologik, emotsional va ijtimoiy faoliyatining integrallik xususiyati bo'lib, uning subyektiv qabuliga asoslanadi. “Hayot sifati” tushunchasini aniqlash Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) tomonidan berilgan sog'liq ta'rifi bilan mantiqiy va tuzilmaviy bog'liq: “Sog'liq – bu nafaqat kasallikning yo'qligi, balki insonning to'liq jismoniy, ijtimoiy va psixologik farovonligidir” [6, s. 8].

JSST tomonidan ishlab chiqilgan Funksionallik, hayot faoliyatidagi cheklovlar va sog'liqning xalqaro klassifikatsiyasiga (FHSK) muvofiq, tashxis qo'yishda mutaxassis quyidagilarni aniqlaydi va tasvirlaydi: 1) tuzilmalar va funksiyalarning buzilishlari; 2) shaxsning faoliyati va ishtirokidagi cheklovlar, jumladan, muloqot, shaxslararo o'zaro munosabatlar, o'z-o'ziga xizmat qilish va o'qishdagi holat; 3) muhit omillari va shaxsiy omillar, ular muloqot va hayotda ishtirok etishda to'siq yoki yordam beruvchi sifatida xizmat qiladi; 4) kommunikativ buzilishlarning hayot sifatiga va insonning ijtimoiy faoliyatidagi funksional cheklovlarga ta'siri. FHSK bo'yicha darajali baholashdan foydalanish klinik manzarani baholash va nutq buzilishining mexanizmini aniqlash imkonini beradi. Klinik amaliyotda Parkinson kasalligidagi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

boshqa reabilitatsiya yoʻnalishlari bilan solishtirganda, korreksion-pedagogik yordam muammosi qisman yoritilgan, xalqaro funkcionallik klassifikatsiyasi va hayot sifatini hisobga olgan holda logopedik diagnostika tartibi asoslab berilmagan. Ushbu tadqiqotning maqsadi Parkinson kasalligi bilan ogʻrigan bemorlarda nutq nuqsonining hayot sifatini shakllantirishdagi rolini oʻrganish edi. Belgilangan maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qoʻyildi: 1) Parkinson kasalligi boʻlgan shaxslarda nutq va ovoz buzilishlarini oʻrganish; 2) maxsus soʻrovnomada misolida bemorlarning hayot sifati boʻyicha maʼlumotlarni tahlil qilish; 3) Parkinson kasalligi boʻlgan bemorlarda nutq buzilishlari va hayot sifati koʻrsatkichlari oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni tadqiq etish.

METODOLOGIYA: Tadqiqot 2020–2024 yillar davomida Surxondaryo viloyatining bir nechta tumanlaridagi davolash-profilaktika muassasalaridan olingan statistik maʼlumotlar asosida olib borildi. Bemorlar yoshi, jinsi, yashash joyi, klinik belgilar va kuzatilgan asoratlar hisobga olindi. Tahlil uchun jami 457 nafar Parkinson tashxisi qoʻyilgan bemorlarning tibbiy kartalari oʻrganildi.

NATIJALAR: Tadqiqot davomida ushbu viloyatning shahar va tumanlar kesimida kasallikka chalinish koʻrsatkichi quyidagi jadvalda keltirilgan:

Hudud	Kasallanish soni (n)
Termiz shahri	48
Denov tumani	44
Shoʻrchi tumani	33
Sariosiyo tumani	29
Qumqoʻrgʻon tumani	28
Angor tumani	27
Boysun tumani	25
Uzun tumani	24
Oʻrtacha chastota	100 ming aholiga 36 nafar

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

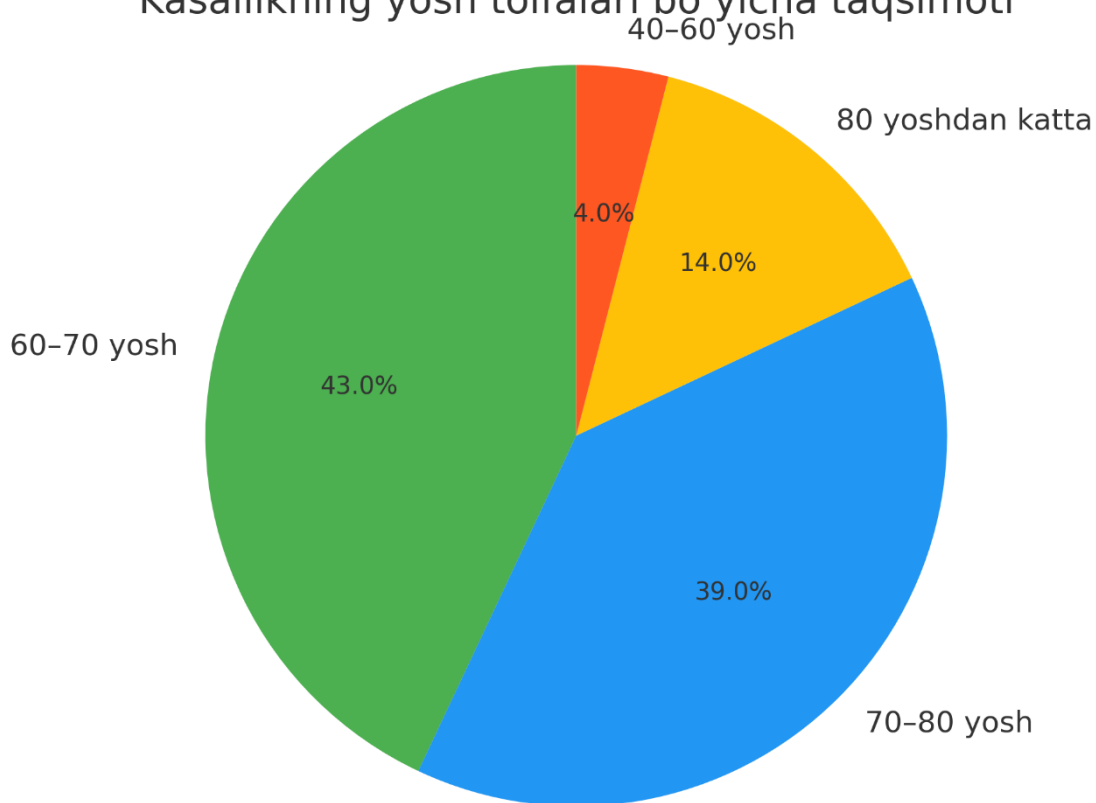
Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

Kasallikning hududiy tarqalishi Termiz shahrida 48 nafar, Denov tumanida 44 nafar, Shoʻrchi tumanida 33 nafar, Sariosiyo tumanida 29 nafar, Qumqoʻrgʻon tumanida 28 nafar, Boysun tumanida 25 nafar, Angor tumanida 27 nafar va Uzun tumanida 24 nafarni tashkil etadi.

Kasallikning yosh toifalari boʻyicha taqsimoti

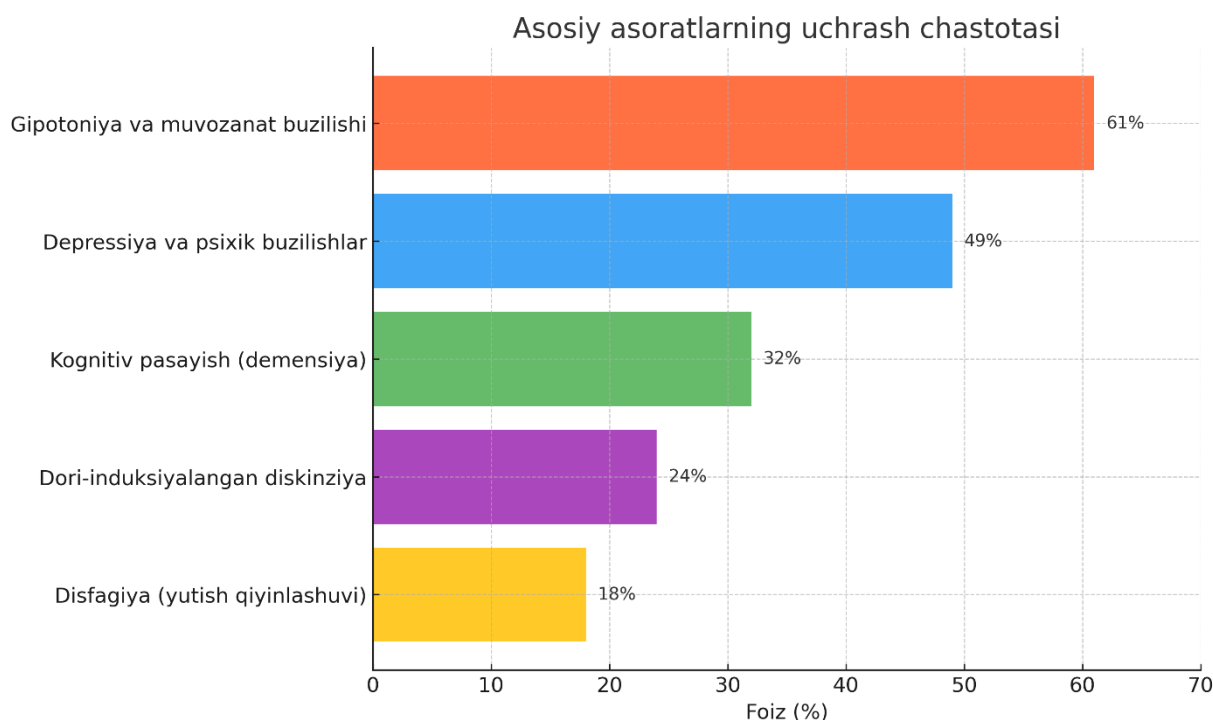
Yoshga koʻra taqsimotiga koʻra, 60–70 yoshdagilar 43%ni, 70–80 yoshdagilar 39%ni, 80 yoshdan kattalarda 14%ni va 40–60 yosh oraligʻidagilarda 4% ni tashkil etgan.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

Asosiy asoratlarni kuzatilishi Gipotoniya va muvozanatning buzilishi – 61%, Depressiya va psixik buzilishlar – 49%, Kognitiv pasayish (demensiya) – 32%, Dori-induksiyalangan diskinziya – 24%, Disfagiya (yutish qiyinlashuvi) – 18%ni tashkil etgan.

O'tkazilgan tadqiqotlar Surxondaryo viloyatida Parkinson kasalligining tarqalishi yildan-yilga oshib borayotganini ko'rsatmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, ayniqsa, 60 yoshdan oshgan aholida kasallik aniqlanish ko'rsatkichi yuqori. Tahlil qilingan bemorlarning aksariyati qishloq hududlarida istiqomat qilgani, tibbiy yordamga kech murojaat qilgani aniqlangan. Bu holat hududdagi profilaktik tadbirlar yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligini va aholining sog'liqni saqlash borasidagi xabardorligi pastligini anglatadi.

Kasallik erkaklar va ayollar o'rtasida deyarli bir xil darajada uchragani aniqlangan bo'lsa-da, ayollar orasida kasallikning klinik ko'rinishlari og'irroq kechayotgani kuzatildi. Bu gormonal va ijtimoiy omillar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Asoratlarni tahliliga ko'ra, Parkinson kasalligi nafaqat harakatlanish bilan bog'liq muammolarni, balki psixologik va kognitiv o'zgarishlarni ham keltirib chiqaradi. Ayrim bemorlarda depressiya, demensiya, uyqu buzilishlari va hayot sifatining

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

pasayishi kabi simptomlar ko'zga tashlangan. Bu esa kasallikni faqat dori vositalari bilan emas, balki kompleks yondashuv orqali davolash zarurligini ko'rsatadi.

МУНОКАМА: Muhokamalar davomida aniqlanishicha, viloyatdagi tibbiyot muassasalarida Parkinson kasalligini erta aniqlashga qaratilgan maxsus skrining dasturlari mavjud emas. Tashxislar ko'pincha kasallikning kech bosqichlarida qo'yiladi, bu esa davolash natijadorligini kamaytiradi. Mutaxassislar yetishmovchiligi, zamonaviy diagnostika uskunalari bilan ta'minlanmaganlik va dori vositalarining yetarli emasligi mavjud muammolar sirasiga kiradi.

Shuningdek, Parkinson kasalligiga chalingan bemorlar uchun ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish, rehabilitatsiya markazlarini ochish va aholining sog'liqni saqlashga oid bilimlarini oshirish bo'yicha tavsiyalar ilgari surmoqchiman.

XULOSA: Parkinson kasalligidagi nutq buzilishlari gipokinetik dizartriya shaklida namoyon bo'ladi va nafas olish va yutish buzilishlari bilan birgalikda kechadi. Bizning tadqiqotimizda taqdim etilgan diagnostik shkalalar to'plami logopedga nafaqat Parkinson kasalligi bo'lgan shaxslarda nutq, ovoz va yutish buzilishlarining ifodalanish darajasini, balki hayot sifati darajasini ham aniqlash imkonini beradi. Nutq buzilishlarining ifodalanish darajasini o'z vaqtida baholash shaxsiylashtirilgan rehabilitatsiyani ta'minlash va neyrorabilitatsiyaning barcha bosqichlarida logopedik ta'sirning samaradorligini monitoring qilish uchun zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Berdnikovich E.S., Myasnikova M.S. Parkinson kasalligida nutq buzilishlari va hayot sifati // Zamonaviy yuqori texnologiyalar. 2023. No8.
2. De Miranda B.R., Greenamyre J.T. Etiology and Pathogenesis of Parkinson's Disease. Parkinson's Disease and Oxidative Stress. 2017.
3. Valenza M.C., Prados-Román E. Respiratory consequences and management in neurological disorders. Expert Review of Respiratory Medicine. 2020.
4. Bondarchuk S.V., Ionova T.I. va boshqalar. Hayot sifati o'rganish usullari. VMedA. 2020.
5. Skodda S., Grönheit V. Speech and voice characteristics in Parkinson's disease. Journal of Neural Transmission. 2012.
6. Peto V., Jenkinson C., Fitzpatrick R. PDQ-39: Parkinson kasalligida hayot sifati bo'yicha so'rovnoma. Journal of Neurology. 1998.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 4, Выпуск 01, Января

7. Simons J.A. Swallowing disorders in Parkinson's disease. International Review of Neurobiology. 2017.

8. Rosen C.A., Murry T. Voice Handicap Index-10. The Laryngoscope. 2004.

9. Fedorova N.V., Orlova O.S. Nutq va ovoz buzilishlari, ularning Parkinson kasalligida ahamiyati. Rus Otolaringologiya Jurnal. 2009.

10. Vasilenko Yu.S. Yuqori nafas yo'llari patologiyasi. Moskva. 1973.

11. Ma A., Thyagarajan D. Ovozda o'zgarishlar — Parkinson kasalligining belgisi sifatida. Clinical Neurology Journal. 2020.

12. Balashova I.N. Dizatriyani baholash shkalasi. Lesgaft nomidagi Universitet nashri. 2016.

13. World Health Organization. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF). 2001.

14. Vinarskaya E.N. Dizatriya haqida umumiy tushuncha. Moskva: AST. 2006.

15. Parkinson's Foundation. Understanding Parkinson's Disw.parkinson.org/ea.